

اثر تحریم‌های اقتصادی بر مناطق ویژه اقتصادی فدراسیون روسیه

بررسی اثر تحریم‌های غرب بر مناطق ویژه اقتصادی روسیه و چگونگی کاهش اثر تحریم‌ها به وسیله این مناطق می‌تواند به ایران در حل این مسئله مشترک کمک نماید.

کشورهای ایران و روسیه در سال‌های اخیر دچار تحریم‌های اقتصادی غرب شده‌اند و برای کاهش آسیب‌های آن تلاش‌های بسیاری داشته‌اند. بسیاری از کارشناسان معتقدند مناطق آزاد و ویژه اقتصادی یکی از ابزارهای اصلی رشد اقتصاد نواحی کشور در زمینه تحریم‌ها می‌باشد. روسیه نیز به منظور جذب سرمایه‌گذاری خارجی در جهت تحقق برنامه‌های توسعه اقتصادی، کاهش سهم درآمدی، کاهش وابستگی به فروش نفت و گاز و همگرایی اقتصادی با کشورهای جهان توجه بیشتری را به مناطق ویژه اقتصادی خود معطوف داشته و تلاش کرده است در این بستر به تقویت تجارت خارجی خود بپردازد. لذا بررسی اثر تحریم‌های غرب بر مناطق ویژه اقتصادی روسیه و چگونگی کاهش اثر تحریم‌ها به وسیله این مناطق می‌تواند به ایران در حل این مسئله مشترک کمک نماید.

امروزه موضوع مناطق ویژه اقتصادی از یک حوزه تجربی به حوزه مهم مطالعات علمی تبدیل شده و بررسی آن مورد توجه بسیاری از کشورها، از جمله روسیه قرار گرفته است. زیرا مناطق آزاد اقتصادی در روسیه یک مفهوم نسبتاً جدیدی است که پیرامون آن در ایران بحث‌های بسیار سطحی شده، در حالی که ارزیابی درست و ظرفیت‌سنجی این مناطق امکان دستیابی به نتایج قابل توجهی را در سطح کلان برای ما فراهم خواهد کرد و این امر به روشنی در نمونه‌های موفق مناطق ویژه اقتصادی قاره‌های مختلف قابل ارائه است. برای بررسی کافی، عمیق و علمی در این خصوص، ابتدا نیازمند به تعریف دقیق مفاهیم پایه و تجربه این کشور در این زمینه هستیم.

مناطق اقتصادی

مناطق ویژه اقتصادی (۱) به مناطقی گفته می‌شود که از نظر اقتصادی محدود شده، دارای سیستم متفاوتی در شکل اداری، نظارتی و مالی می‌باشد و هدف آن‌ها از بین بردن موانعی است که مانع سرمایه‌گذاری در اقتصاد گسترده‌تر می‌شود از جمله: سیاست‌های محدودکننده، حاکمیت ضعیف، زیرساخت‌های ناکافی و دسترسی به اراضی. نتیجه این سیاست‌ها، رشد اشتغال، صادرات و سرمایه‌گذاری خارجی گسترده‌تر می‌باشد. (۲) این مناطق از ساختار اقتصادی ویژه‌ای به نسبت با سایر مناطق کشور بهره‌مندند و یکی از ابزارهای توسعه اقتصادهای ملی می‌باشند. این تشکلهای اقتصادی در دهه‌های اخیر در سطح جهانی شناخته شده‌اند که اکثر کشورهای جهان در حال توسعه و از نظر صنعتی را در بر می‌گیرند.

همچنین این مناطق، دارای مؤسسات مهم اقتصادی هستند که با افزایش گردش کالا، تجهیز سرمایه گذاری، فناوری اطلاعات، تبادل اطلاعات و تعمیق همگرایی اقتصادی، به عنوان تسریع دهنده رشد اقتصادی ظاهر می شود. در واقع می توان بیان کرد که مناطق ویژه اقتصادی، مراکز یا قطب های رشد اقتصادی هستند، بنابراین تأثیر مثبت اقتصادی بر مناطق پایگاه خود و بر اقتصاد کشور دارند. (۳)

ویژگی های اصلی مناطق ویژه اقتصادی شامل موارد زیر می شود:

مناطق صنعتی با محیط تجاری لیبرال
این مناطق به طور معمول، مناطق کوچکی هستند که از لحاظ جغرافیایی از هم جدا شده و در نزدیک یک بندر یا فرودگاه بین المللی قرار دارند.
به عنوان ابزاری برای ایجاد فرصت های شغلی مضاعف محسوب می شوند.
هدف ایجاد این مناطق، جلب مشاغل مبتنی بر صادرات با ارائه شرایط تجارت آزاد و ایجاد نوعی از محیط تجاری نظارتی لیبرال است.
دارای سیستم پنجره واحد تجاری می باشد.
معمولاً کل تولیدات چنین مناطقی صادر می شود. (۴)

منطقه آزاد اقتصادی (۵):

منطقه آزاد اقتصادی نیز به منطقه ای اطلاق می شود که برای جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی، افزایش صادرات، افزایش درآمد ارزی، دستیابی به فناوری های جدید، بهبود تراز پرداخت ها و نهایتاً برای توسعه اقتصاد ملی و همگرایی موثر در جهان ایجاد می شوند. این مناطق از طریق تقسیم بین المللی کار و همگرایی نزدیک تر در روابط آزاد اقتصادی جهان، وظایف تعیین شده توسط استراتژی توسعه اقتصادی یک کشور را برآورده می کنند. (۶)

به طور معمول توسعه مناطق آزاد اقتصادی دارای سه مرحله است:

مرحله اولیه: توسعه به مناطق آزاد کلاسیک (ذخیره سازی و انتقال)

در این مرحله به شرکت ها اجازه می دهند کالاهایی که از عوارض گمرکی و سایر مالیات ها و عوارض دولت معاف هستند را انبار، بازرسی، بسته بندی، برچسب گذاری و انتقال دهند. هم اکنون بیش از ۲۰۰ منطقه آزاد کوچک از این نوع در جهان وجود دارد.

مرحله دوم: ظهور مناطق آزاد صنعتی یا مناطق پردازش صادرات

اولین منطقه آزاد از این نوع در سال ۱۹۵۹ در شانون ایرلند شمالی ایجاد شد و در حال حاضر دارای بیش از ۸۰۰۰ نفر کارمند و ۲۰ از صادرات کشورها را شامل می شوند. امروزه بیش از ۱۴۵ منطقه مشابه در بیش از ۴۰ منطقه فعالیت می کنند. بیشتر شرکت ها قطعات نیمه تمام را وارد می کنند، آن ها را تولید، مونتاژ و بسته بندی کرده سپس در این مناطق برای صادرات آماده می کنند و این محصولات عمدتاً برای کشورهای اروپای غربی و ایالات متحده ارسال می شوند.

مرحله سوم: ظهور مناطق تجاری آزاد (بنادر آزاد، مناطق ویژه اقتصادی و مناطق پردازش اطلاعات)

در این مرحله این مناطق برای جذب سرمایه گذاری خارجی، جذب متخصصان بسیار ماهر و تقویت انتقال فن آوری ساخته می شوند. در سال های اخیر، نوع جدیدی از مناطق تجاری آزاد، مناطق پردازش اطلاعات ایجاد شده است. اولین مورد در خلیج مونتگو (جامائیکا) ایجاد شده است و برای جذب صنایع خارجی اطلاعات طراحی شده است. (۷)

مناطق ویژه اقتصادی فدراسیون روسیه

اولین منطقه آزاد اقتصادی صنعتی دنیا در سال ۱۹۵۹ در شانون ایرلند تأسیس شد. در دهه ۱۹۷۰، مناطق آسیای شرقی و

آمریکای لاتین در ابتدا، شروع به تاسیس مناطقی به صورت مناطق پردازش صادرات برای جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی کردند. مناطق پردازش صادرات به طور معمول شامل زمین هایی محصور شده با قوانین سخت گمرکی بودند که در این مناطق، ۸۰ محصولات تولیدی ملزم به صادرات میشدند. این نوع مناطق در بسیاری از کشورها مانند جمهوری کره، تایوان، چین، ویتنام، بنگلادش، موریس، جمهوری دومینیکن و السالوادور موفقیت آمیز بود. با موفقیت مناطق اقتصادی در دنیا، روسیه نیز ایده این مناطق را از جهان گرفته و به فکر ایجاد مناطق آزاد اقتصادی افتاد. در فدراسیون روسیه در ابتدا مفهوم مناطق ویژه اقتصادی شکل نگرفته بود و همه مناطق با اصطلاح مناطق آزاد اقتصادی مطرح می شدند. در اواخر دهه ۸۰ ایده مناطق آزاد مطرح شده و به ابتکار دولت اتحاد جماهیر شوروی، این مفهوم توسعه یافت. مناطق آزاد به عنوان عنصری از سیاست اقتصادی خارجی دولت و راهی برای تحریک روابط بین ایالتی بین اتحاد جماهیر شوروی و شرکای خارجی تلقی می شد.

به طور دقیق تر، مناطق آزاد اقتصادی روسیه برای اولین بار از اواخر دهه ۸۰ شروع به فعالیت کرده اند و به سرزمین هایی اطلاق می شدند که دارای شرکای تجاری خارجی بودند و مناطق فعالیت مشترک نامیده می شدند. هدف از تشکیل این مناطق، ایجاد شبکه گسترده از این مناطق در طول ۲-۳ سال بود و طبق برنامه ریزی، ملزم به ایجاد حداکثر ۵۰ منطقه آزاد اقتصادی در مناطق مختلف اتحاد جماهیر شوروی بودند. در ادامه این حرکت وسیع، اولین منطقه ویژه اقتصادی در روسیه در منطقه ناخودکا (۸) ایجاد شد. هدف ایجاد این منطقه، ایجاد بستری مناسب مختص تجارت و توسعه اقتصادی، علمی و فنی، همکاری با کشورهای خارجی، ایجاد شرایط برای جذب سرمایه خارجی، افزایش پتانسیل صادراتی منطقه و کشور و توسعه تولید با کیفیت بود. (۹)

در طول این سال ها تلاش می شد تا اشکال مختلف این مناطق ارائه شود. اما در نهایت دولت در شکل عملکرد آن ها موفق نبوده و تلاش ها به شکست انجامید. در نهایت با توجه به فرمان سال ۲۰۰۵ در خصوص مناطق ویژه اقتصادی فدراسیون روسیه این مناطق به چهار گروه مناطق تولیدی و صنعتی، مناطق فناوری نوآوری، مناطق تفریحی توریستی و بنادر تقسیم شده و دارای رویکرد جدیدی گردید. این مناطق نیز مانند مناطق آزاد ایران در جهت محرومیت زدایی مناطق محروم شروع به کار کرده و با هدف بهبود کیفیت محیط اجتماعی، بهبود فضای کسب و کار و بهبود محیط زندگی با اولویت توسعه زیرساخت، نوآوری و سرمایه گذاری ادامه دادند. این مناطق در طول سال ها فعالیت های متنوعی در زمینه های گوناگون انجام داده و در سال های اخیر نیز درخشش ویژه ای داشتند. دو نوع منطقه تولیدی صنعتی و فناوری نوآوری از مناطق پیشرو بوده و جوایز بین المللی فراوانی نیز دریافت کرده اند. مناطق ویژه اقتصادی آلابوگا، سن پترزبورگ، لیبیتسک، تکنوپلیس مسکو، اینوپلیس، دوبنا و... از مطرح ترین مناطق می باشند که فعالیت های بیشتری به نسبت سایر مناطق ویژه داشته اند. در سال های اخیر و پس از تحریم های اقتصادی، فعالیت این مناطق بیشتر شده و حتی در زمینه پزشکی، سرطان، ساخت واکسن کرونا و کمک به تولید خدمات پزشکی در شرایط ویروس کرونا کمک های موثری داشته اند.

مرکز آنالیز اکسپرت (۱۰) در سال ۲۰۲۰ یک ارزیابی ملی از جذابیت سرمایه گذاری در مناطق ویژه اقتصادی و پارک

های صنعتی ارائه داده است. طبق این ارزیابی، جذابیت سرمایه گذاری در مناطق ویژه اقتصادی روسیه به ترتیب ذیل می باشند:

- منطقه ویژه اقتصادی تولیدی صنعتی آلابوگا
- منطقه ویژه اقتصادی فناوری نوآوری تکنوپلیس مسکو
- منطقه ویژه اقتصادی فناوری نوآوری دوبنا
- منطقه ویژه اقتصادی تولیدی صنعتی تالیاتی
- منطقه ویژه اقتصادی تولیدی صنعتی ستوپینا کوادرات
- منطقه ویژه اقتصادی تولیدی صنعتی لپیتسک
- منطقه ویژه اقتصادی تولیدی صنعتی کالوگا
- منطقه ویژه اقتصادی از نوع بنادر اولیانوفسک
- منطقه ویژه اقتصادی تولیدی صنعتی آریول

براساس گزارش وزارت توسعه اقتصادی فدراسیون روسیه تحت عنوان راهنمای تجارت با روسیه در سال ۲۰۲۰، تعدادی از اعضای مناطق ویژه اقتصادی به عنوان اعضای اصلی بر اساس حجم صادرات در سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ معرفی می شوند که از شاخص های آن ها می توان شرکت های ذیل را نام برد:

کمپانی اتریشی آروالوس، در منطقه ویژه اقتصادی ستوپینا کوادرات واقع شده است. حجم صادرات این کمپانی ۹,۳ میلیون روبل می باشد و محصولات آماده پخت نان و شیرینی را به کشور بلاروس صادر می کند.

کمپانی آرنست در منطقه ویژه اقتصادی اوزلووایا واقع شده است. تجربه فعالیت این کمپانی در روسیه حدود ۴۷ سال می باشد و حدود ۲۰۰۰ کارمند را دارا می باشد. (۱۱) این کمپانی به طور به خصوص در منطقه ویژه اقتصادی اوزلووایا دارای ۱۲۷ نیروی انسانی و ۵,۵۶۷ میلیارد روبل حجم سرمایه گذاری می باشد. (۱۲) حجم صادرات این کمپانی ۱,۳ میلیون روبل بوده و محصولات خود را به اسکاتلند صادر می کند.

کمپانی بلژیکی در منطقه ویژه اقتصادی لپیتسک روسیه واقع شده و در زمینه تولید سیم های فلزی و بقیه محصولات مشابه به صورت مستقل فعالیت می کند. حجم سرمایه گذاری این کمپانی ۳۶۸۷ میلیون روبل می باشد. (۱۳) حجم صادرات این کمپانی ۵,۸۲۴ میلیون روبل و محصولات خود را به کشور بلژیک صادر می کند.

کمپانی در منطقه ویژه اقتصادی اینوپلیس واقع شده و دارای حجم صادراتی ۶۲۰۰،۰ میلیون روبل می باشد و به بلژیک صادرات می کند.

کمپانی بترمن آلمان که در منطقه ویژه اقتصادی لیپتسک قرار دارد، در بخش منطقه لیپتسک به طور کامل بررسی شده و دارای ۳۳۶،۰ میلیون روبل حجم صادراتی می باشد. این کمپانی صادرات محصولات برقی را در دست دارد و به کشور هلند ارسال می کند.

کمپانی در منطقه ویژه اقتصادی تکنوپلیس مسکو واقع شده و در زمینه تولید صفحات سیلیکونی برای محصولات میکروالکترونیک فعالیت می کند. بیش از ۵۰ شرکت الکترونیکی رادیویی در سراسر روسیه مصرف کنندگان محصولات این برند می باشند. این شرکت همچنین محصولات خود را به مشتریانی در اروپا، ایالات متحده آمریکا، کانادا و جنوب شرقی آسیا عرضه می کند. (۱۴) حجم صادرات این شرکت، ۱۰۶،۸ میلیون روبل می باشد و اصلی ترین مقصد صادراتی این شرکت، ایالات متحده آمریکا می باشد.

کمپانی در زمینه تولید آرد فعالیت کرده و در منطقه ویژه آلابوگا روسیه واقع شده است. حجم صادراتی این کمپانی ۸۳۱،۲ میلیون روبل می باشد و محصولات خود را به کشور آلمان صادر می کند.

کمپانی ترکیه، یکی از بزرگترین تولیدکننده های جهان می باشد که از سال ۱۹۶۹ شروع به فعالیت کرده است. این کمپانی، دارای ۱۸ شرکت در ۷ کشور ترکیه، روسیه، ایتالیا، رومانی، بلغارستان، بوسنی و هرزگوین و ایالات متحده است. این کمپانی، کارخانه خود را برای تولید انواع کفپوش در سال ۲۰۱۴ در منطقه ویژه اقتصادی آلابوگا تاسیس کرد. در سال ۲۰۱۶ این برند در صادرات کفپوش لمینت در بین تمام تولیدکنندگان روسی پیشتاز شد. به لطف افتتاح کارخانه، ۹۳۰ شغل به طور مستقیم در تولید و همچنین ۲۵۰۰ شغل در صنایع مرتبط چوب بری، حمل و نقل، مبلمان و ... ایجاد شد. (۱۵) این برند در حال حاضر مبلغ ۱۵۳۱۱،۱ میلیون روبل را به عنوان حجم صادراتی به کشور ترکیه صادر می کند.

کمپانی از سال ۲۰۱۴ در منطقه ویژه اقتصادی تالیاتی شروع به فعالیت کرده است. این کمپانی در زمینه تولید قطعات خودرو فعالیت دارد و برای شرکت های بزرگی چون تویوتا، پژو، سیتروئن، گروه فورد، رنو نیسان و بسیاری دیگر تولید محصول انجام می دهد. این شرکت ۶۵ کارخانه و ۷ مرکز تحقیقاتی در اروپا، برزیل، مکزیک و چین دارد. حجم صادراتی این کمپانی در این منطقه، ۳۹۳۹،۱ میلیون روبل می باشد و مقصد اصلی صادراتی این برند، کشور رومانی می باشد.

همانطور که بررسی کردیم شرکت های خارجی بسیاری با حجم صادراتی بالا و قابل توجه در این مناطق سرمایه گذاری کرده و در این سال ها تعداد شغل بالایی از کارگران منطقه ای نیز ایجاد کرده اند که کمک بزرگی به اقتصاد منطقه و کشور می کند.

اثر تحریم های اقتصادی غرب بر اقتصاد فدراسیون روسیه

روسیه کشوری است که فعالیت های اقتصادی بسیاری در حوزه بین الملل داشته و به اقتصاد جهانی متصل می باشد. این کشور مانند ایران که دارای مشکلات بسیاری از سوی غرب بوده، پس از حوادث اوکراین و تحریم های غرب، مشکلات

اقتصادی فراوانی را در حوزه های بانکداری، نفت و گاز، نظامی و صنعتی تجربه کرده است. برای اولین بار، تحریم ها علیه روسیه توسط ایالات متحده و دیگر کشورهای غربی در سال ۲۰۱۴ اعمال شد. تحریم های موج اول کاملاً نمادین بوده و تأثیر واقعی بر اقتصاد نداشت. محدودیت های بعدی بسیار جدی تر شدند. افراد، بانکها و شرکت های خاص تحت تأثیر آن ها بوده و محدودیت هایی برای عرضه فناوری ها، سلاح ها و سایر کالاها به بازار روسیه توسط شرکت های آمریکایی، اروپایی، کانادایی، استرالیایی و ژاپنی اعمال شد. این تحریم ها دسترسی بانک های داخلی را که از وام های ارزان آنان استفاده می کردند محدود کرده و موجب ممنوعیت دسترسی بانک های بزرگ روسی به بازار های مالی اروپا و آمریکا شده و مشاغل را در دریافت وام ها، تامین مالی سرمایه های در گردش و سرمایه گذاری های خارجی دچار مشکل می کرد، بودجه شرکت های روسی را توسط بانک های خارجی کاهش داد و جریان سرمایه گذاری اکثر کشورهای اتحادیه اروپا را در تولید داخلی قطع می کرد. این تحریم ها هزینه های بانک ها را افزایش داده و همین امر آن ها را مجبور به کاهش نرخ سود سپرده ها و افزایش نرخ وام ها می کرد و در نتیجه موجب جرقه افزایش بی ثباتی مالی در کشور شد. بلافاصله پس از اعمال تحریم ها افت شدیدی در شاخص های سهام های فدرال و افت نرخ ارز روبل مشاهده شد. افزایش نرخ ارز در روسیه و کاهش ارزش پول ملی یکی از مهم ترین اثراتیست که به مناطق ویژه اقتصادی هر کشوری نیز مربوط می باشد. یکی از بزرگترین کاهش های ارزش پول ملی روسیه در این زمان اتفاق افتاد و تفاوت بسیاری در ارزش ارز های خارجی و روبل روسی ایجاد شد.

تحت تأثیر این تحریم ها خروج سرمایه خارجی در کشور افزایش یافت که تاکنون نیز ادامه دارد. دولت از بنگاه های اقتصادی که تحت تحریم هستند حمایت کرده و برای بدست آوردن بودجه مورد نیاز، مالیات را افزایش داده و هزینه های بازنشستگی را کاهش می دهد. خروج شرکت های خارجی از روسیه، ناشی از تحریم ها با خاتمه انتقال مالیات و عوارض میلیاردی روبل توسط این شرکت ها به بودجه روسیه همراه است. در نتیجه، در کشور کمبود بودجه وجود داشت و روس ها باید آن را از درآمد خود تأمین می کردند. تحریم های غرب در سال ۲۰۱۴-۲۰۱۸ یک پنجم تولید ناخالص داخلی روسیه را تحت پوشش قرار داد. بیش از ۴۰۰ بانک و شرکت روسی تحت تأثیر تحریم های ایالات متحده قرار گرفتند. این محدودیت ها ۵۴ درصد از دارایی های بخش بانکی، ۹۵ درصد از درآمد شرکت های نفت و گاز و تقریباً تمام شرکت های پیچیده نظامی-صنعتی را شامل می شد. ممنوعیت های نفت و گاز این کشور نیز منجر به کاهش صادرات منابع شده و دولت روسیه در مقابل آن برنامه جایگزینی واردات و افزایش تولید غیرنفتی را پیش رو گرفت و سخت در تلاش جبران این عقب ماندگی شد. علاوه بر ایالات متحده، کشورهای اتحادیه اروپا، کانادا و استرالیا تحریم هایی را علیه همین شرکت ها اعمال کردند. اقدامات متقابل اعمال شده توسط روسیه در واکنش به این تحریم ها باعث افزایش قیمت ها در بازار مصرف و درآمد کمتر مردم شد. در سال ۲۰۱۸، طبق محاسبات متخصصان (۱۶))، ممنوعیت واردات تعدادی از محصولات غذایی از کشورهایی که به این تحریم ها پیوستند، درآمد واقعی جمعیت در فدراسیون روسیه را ۲-۳ درصد کاهش داد. محققان بر این باورند که عمده پیامدهای منفی محدودیت های غربی در رشد اقتصادی در فدراسیون روسیه در طولانی مدت، تعطیلی پروژه های مشترک فن آوری، کاهش حجم صادرات آلومینیوم و کاهش تولید هیدروکربن است.

اما گسترش روابط اقتصادی بین روسیه و چین را می توان یکی از نتایج مثبت تحریم های ضد روسیه دانست. در سال ۲۰۱۵، فدراسیون روسیه و جمهوری خلق چین توافق کردند که برخی معاملات را به روبل و یوان انجام دهند تا وابستگی آنها به دلار آمریکا کاهش یابد. این تحریم ها به جهت گیری مجدد اقتصاد از تولید مواد اولیه تا تولید محصولات با ارزش افزوده بالا کمک بسیاری می کرد. آن ها همچنین انگیزه ای برای جایگزینی کالاهای وارداتی بر کالاهای تولید شده توسط شرکت های داخلی داشتند. در پاسخ به محدودیت های غرب، روسیه در آگوست ۲۰۱۴ واردات محصولات غذایی را از کشورهایی که به این تحریم ها پیوسته اند ممنوع کرد. به لطف این ممنوعیت، تولیدکنندگان مواد غذایی داخلی از شر رقبای خارجی در بازار روسیه خلاص شدند. حمایت بخش کشاورزی از طرف دولت به رشد تولید مواد غذایی توسط شرکت های روسی، جایگزینی واردات مواد غذایی توسط تولیدات خود و تقویت استقلال غذایی روسیه کمک کرد. نشریه معتبر آمریکایی وال استریت ژورنال می نویسد که تحریم های آمریکا به افزایش قیمت جهانی نفت کمک کرده است که به لطف آن روسیه مواد اولیه گران قیمت و ارز ارزان تری دارد که تأثیر مثبتی در اقتصاد روسیه داشته است. این تحریم ها بر سیاست اقتصادی روسیه تأثیر گذاشته و این امر در تشدید سیاست های بودجه ای، توسعه زیرساخت مستقل بازار مالی، ارتباطات و معرفی موانع تجاری تأثیرگذار بوده است.

در خصوص تحریم اشخاص نیز، در ابتدا تحریم های شخصی ایالات متحده و اتحادیه اروپا علیه چندین سیاستمداری که ورود آن ها به خاک اتحادیه اروپا و ایالات متحده ممنوع بود، اعمال شد. با گذشت زمان، تعداد افرادی که تحت تحریم های شخصی قرار گرفتند، نه تنها سیاستمداران، بلکه بازرگانان، هنرمندان و نمایندگان مشاغل دیگر را نیز شامل می شدند. به گفته معاون رئیس مرکز فناوری های سیاسی، الکسی ماکارکین، تأثیر تحریم های شخصی بر اقتصاد بسیار ناچیز است. علاوه بر این، می توان در نظر گرفت که تحریم های شخصی پیامدهای مثبتی نیز برای کشور به همراه داشته است و به اتحاد نخبگان تجاری و تقویت روابط آن با منافع کشور خود کمک کرده است.

همچنین یکی از مهم ترین نتایج مثبت از تحریم های مالی را می توان شروع به جستجوی تجارت داخلی برای جایگزینی بانک های غربی و میل به سمت بازارهای مالی آسیا در نظر گرفت. شرکت های روسی نشان داده اند که قادر به یافتن سرمایه گذاران استراتژیک در خارج از ایالات متحده و اتحادیه اروپا هستند. به عنوان مثال، روسفت ۱۹.۵ درصد سهام خود را به کنسرسیوم بین المللی گلنکور و صندوق ثروت حاکمیت قطر فروخت. این نکته نیز حائز اهمیت است که توسعه و راه اندازی سیستم پرداخت ملی میر، برخلاف تلاش برای ایجاد محدودیت در تسویه حساب برخی از بانک ها در سیستم های پرداخت مستر و ویزا کارت، به یک تأثیر مثبت قابل توجه در تحریم های مالی تبدیل شده است.

اثر تحریم های اقتصادی بر مناطق ویژه اقتصادی فدراسیون روسیه

برای بررسی آسیب های تحریم های اقتصادی در ابتدا لازم است تا شاخص های مهم و تاثیرگذار در این مناطق را بررسی کنیم.

همانطور که در نمودار شماره یک مشخص است بیشترین حجم سرمایه گذاری خصوصی در اعضای مناطق مربوط به خود کشور روسیه است و به این منظور است که سرمایه گذاران بخش خصوصی روسیه خود بیش از سایر سرمایه گذاران خصوصی در مناطق ویژه اقتصادی سرمایه گذاری کرده اند و با توجه به مجموع سرمایه گذاری صورت گرفته در مناطق ویژه کشور روسیه به تنهایی نزدیک به ۵۰ درصد سرمایه گذاری خصوصی را خود انجام داده است. پس از روسیه، کشور های هلند و قبرس در جایگاه های بعدی سرمایه گذاری قرار دارند و می توان گفت سه کشور پیشتاز در سرمایه گذاری خصوصی (روسیه-هلند و قبرس) با حجم سرمایه گذاری ۳۱۸ میلیون روبلی بیش از ۷۵ درصد مجموع سرمایه گذاری خصوصی اعضا (۴۴۷ میلیون روبلی) را به خود اختصاص داده اند و می توان بر اساس این معیار به این نتیجه رسید که جهت سرمایه گذاری بیشتر در بخش خصوصی، ایجاد دیپلماسی بیشتر با کشور های هلند و قبرس می تواند سرمایه گذاری بخش خصوصی را در مناطق آزاد افزایش دهد، همچنین مطابق آمار کمترین حجم سرمایه گذاری مربوط به هند و مکزیک است و به این معنی است که با توجه به در حال توسعه بودن هر دو کشور فرصت و فضای سرمایه گذاری و همچنین ظرفیت برای ایجاد تعامل سازنده جهت افزایش سرمایه گذاری وجود دارد.

۲۰۱۸

۲۰۱۷

۲۰۱۶

۲۰۱۵

۲۰۱۴

٢٠١٣

٢٠١٢

سال

٣٦٨٦٩

٢٨٤٢١

٢١١٨٦

١٨٥٢٠

١٢٩٥٤

٩٤٦١

٦٢٩٨

جدول ۱- تعداد شغل ایجاد شده توسط مناطق ویژه اقتصادی فدراسیون روسیه از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸

براساس جدول شماره یک، تعداد شغل ایجاد شده توسط این مناطق روند صعودی داشته و در سال های تحریم یعنی از شروع سال ۲۰۱۴، از ۱۲۹۵۴ شغل به ۳۶۸۶۹ شغل در سال ۲۰۱۸ رسیده است. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که تحریم های اقتصادی تغییری بر روند افزایش تعداد شغل این مناطق ایجاد نکرده است.

براساس نمودار دوم، میزان درآمد اعضای مناطق ویژه اقتصادی نیز روند صعودی داشته و تحریم های اقتصادی تاثیر منفی بر این روند نداشته اند. درآمد اعضا در سال ۲۰۱۴ برابر با ۵۳۳۹۱ میلیون روبل بوده و این مبلغ در سال ۲۰۱۹ به ۲۳۷۸۴۶ میلیون روبل رسیده است.

با توجه به نمودار سوم، میزان سرمایه گذاری خصوصی اعضای این مناطق با شروع تحریم ها دارای افت چشم گیری بوده که پس از آن دوباره این مناطق توانسته به وضعیت قبلی خود برگشته و روند صعودی داشته باشد. پس، بعد از بررسی این شاخص ها، به این مهم دست می یابیم که تحریم های غرب بر تعداد شغل ایجاد شده و میزان درآمد اعضا تاثیری نداشته و فقط بر روی سرمایه گذاری خصوصی اعضای مناطق اندک تاثیری گذاشته که کاملاً با روند طبیعی مواجه شده است.

اما پس از بررسی آسیب های تحریم بر اقتصاد روسیه و بررسی این آسیب ها بر مناطق ویژه اقتصادی این نکته قابل توجه است که بیشترین آسیب های تحریم های غرب مربوط به مناطق تولیدی و صنعتی و پس از آن مناطق فناوری نوآوری می باشند. تولید محصولات، بیشترین خروجی فعالیت این نوع مناطق می باشد و هنگامی که سایر کشور ها تحریم های اقتصادی را ایجاد می کنند، اول از هم این احتمال پیش می آید که مصرف کنندگان جدیدی از تولیدات این مناطق استفاده نکرده و تقاضای محصولات تولیدی به شدت کاهش پیدا می کند. همچنین با توجه به این نکته که تولیدات این مناطق اکثراً برای صادرات به کشورهای مختلف می باشد و همچنین این مناطق در سال ۲۰۱۷، مبلغ

۳۰۲۹۲ میلیون روبل حق گمرک پرداخت کرده اند و حدود ۶/۹۶ درصد حقوق گمرکی همه مناطق ویژه میباشد، همچنین با افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول ملی در روسیه خطر ریسک ارزی به وجود می آید و در طی فرایند واردات خسارات مالی بسیاری به شرکت ها وارد شده و با وارد کردن کالا، شرکت از افزایش نرخ ارز به نسبت پول مالی ضرر می کند. پس می توان بیان کرد که صادرات این محصولات به مشکل خورده و بیشترین آسیب تحریم های اقتصادی مربوط به این مناطق می باشد.

مناطق فناوری و نوآوری نیز ضرر زیادی را در تحریم فناوری ها شاهد بوده و محدودیت هایی را در زمینه تامین فن آوری و تجهیزات به روسیه داشتند. همچنین ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه در یکی از نشست های خود بیان کرد که یکی از بزرگترین آسیب های فدراسیون از تحریم های غرب محدودیت های واردات فن آوری بوده که تاثیر چشم گیری بر اقتصاد روسیه گذاشته است. در بنادر مناطق ویژه اقتصادی نیز، برخی از اعضا که پروژه های خود را با همکاری کشور های اروپایی و ایالات متحده آمریکا انجام میدادند، تعلیق پروژه ها را تا زمان شرایط تثبیت اعلام کردند.

فدراسیون روسیه در برابر همه مشکلات بوجود آمده از تحریم، سیاست های گوناگونی از جمله سیاست های جایگزینی واردات، توسعه فعالیت های سرمایه گذاری، توسعه مناطق ویژه اقتصادی متفاوت تر و مجازی در حوزه تکنولوژی و ارتباطات و غیره را در حوزه تولید پیش گرفته و تلاش کرده تا میزان تولید داخلی خود را با استفاده از ظرفیت های این مناطق گسترش دهد و کمک به اقتصاد منطقه و کشور نماید. باشد که ایران نیز از این الگو در برابر تحریم های اقتصادی استفاده کرده و از ظرفیت های مناطق آزاد و ویژه خود که می تواند ابزاری در جهت رشد اقتصادی در این دوران اقتصادی سخت باشد، به بهترین نحو استفاده کند.

پانوشت ها:

(۱) = ()

۲: ، ۵۹۶۷. ، : (۲۰۱۲) ، .

۳: ۲۴ ، ۰۸.۰۰۰.۰۱. : (۲۰۱۲) ، .

۴: ۳۱۲۰-۳۱۱۱. ۲۰۱۶. ۴. ۵. () : (۲۰۱۶)

(۵) = ()

